

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 30/2010-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 20. januára 2010 predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti S., s. r. o., T., zastúpenej advokátom JUDr. M. W., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základných práv zaručených čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Košiciach zo 16. novembra 2009 v konaní vedenom pod sp. zn. 4 NcC 25/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti S., s. r. o., **o d m i e t a** pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky na jej prerokovanie.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. decembra 2009 doručená sťažnosť spoločnosti S., s. r. o., T. (ďalej len „sťažovateľ“), v ktorej namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov súdneho konania zaručeného čl. 47 ods. 3 ústavy a základného práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48

ods. 1 ústavy uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 4 NcC 25/2009-1564 zo 16. novembra 2009.

V odôvodnení predloženej sťažnosti sťažovateľ uviedol, že vystupuje ako odporca v konaní Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam vedenom pod sp. zn. 14 C 565/1998. Navrhovateľom v tomto konaní je Slovenská republika zastúpená L., š. p., a S.

Navrhovatelia podaním z 28. októbra 2009 namietli zaujatosť vo veci konajúcej sudkyne a navrhli vylúčiť ju z prerokovania a rozhodovania veci. Námiетка bola zdôvodnená skutočnosťou, že proti sudkyňi sa viedlo disciplinárne konanie, v ktorom ju zastupoval právny zástupca zastupujúci v konaní pred okresným súdom i sťažovateľa. Z toho navrhovatelia vyvodili, že *„medzi sudkyňou a ... právnym zástupcom existuje priateľský vzťah, ktorý môže byť predpokladom toho, že sudkyňa v predmetnej veci nie je nezaujatá ... Napriek uvedenej skutočnosti však sudkyňa nekonala v súlade s ustanovením § 15 ods. 1 O. s. p. a túto skutočnosť neoznámila predsedovi súdu, ale vo veci ďalej konala.“* Navrhovatelia zdôraznili, že za poskytnuté právne služby bola sudkyňa povinná právnenému zástupcovi zaplatiť. Svoju námietku tiež zdôvodnili poukazom na skutočnosť, že sudkyňa v ňou prerokovanej veci už rozhodovala, a to tak, že akceptujúc právny názor právneho zástupcu sťažovateľa predmetné konanie uznesením z 29. júla 2006 zastavila. Toto rozhodnutia však bolo následne odvolacím súdom zrušené z dôvodu nesprávneho právneho názoru konajúcej sudkyne. Napokon navrhovatelia uviedli, že *„v prípade vyjadrenia žalovaného podaného dňa 10.9.2009, v ktorom sám uviedol, že sa oboznámil s nimi novo predloženými listinnými dôkazmi, zostalo sporné, akým spôsobom sa právny zástupca žalovaného s týmito listinnými dôkazmi oboznámil, keďže v spise chýba úradný záznam o nahliadnutí do spisu v tomto období, a teda zo spisu nevyplýva predpísaný spôsob štúdia spisu na konajúcom súde v predpísanej miestnosti“*.

Konajúca sudkyňa vo svojom vyjadrení k námietke zaujatosti uviedla, že sa necíti byť vo veci zaujatá. Poprela, že by medzi ňou a právnym zástupcom sťažovateľa bol blízky priateľský vzťah. Zdôraznila, že právny zástupca sťažovateľa už v minulosti zastupoval aj iných sudcov v disciplinárnom konaní, pričom v jej prípade bol návrh na začatie

disciplinárneho konania vzatý späť a konanie bolo zastavené. Preto k ukončeniu disciplinárneho konania nedošlo pričinením zvoleného právneho zástupcu. Uviedla, že právneho zástupcu sťažovateľa si váži „ako dobrého odborníka a pri zastupovaní nešlo o žiadnu priateľskú službu, ale spoplatnenú v zmysle advokátskej vyhlášky. Poukázala tiež na to, že JUDr. F. zastupoval a aj zastupuje účastníkov vo viacerých konaniach, ktoré prejednáva a vo viacerých konaniach rozhodla v jeho neprospech. Ak by mala byť zaujatá z namietaného dôvodu, nemohla by prejednávať a rozhodovať ani v jednej veci, v ktorej JUDr. F. zastupuje.“. K otázke nahliadnutia do spisu právny zástupcom sťažovateľa sa nevedela vyjadriť, „lebo celý spis aj s prílohami a písomnými dôkazmi sa po celú dobu nachádza v civilnej kancelárii, keďže každé pojednávanie je ňou odročené na určitý termín a spis je jej predložený len deň pred pojednávaním na preštudovanie“.

Navrhovatelia v reakcii na vyjadrenie sudkyne zotrvali na svojom pôvodnom stanovisku a návrhu neakceptujú obsah vyjadrenia sudkyne.

Krajský súd uznesením č. k. 4 NcC 25/2009-1564 zo 16. novembra 2009 rozhodol, že sudkyňa okresného súdu JUDr. Ľ. A. je vylúčená z prerokovania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. 14 C 565/1998.

Podľa názoru krajského súdu tým, že sudkyňa s právny zástupcom sťažovateľa „uzavrela dohodu o plnomocenstve na jej zastupovanie v osobnej veci disciplinárneho konania vedeného proti nej ..., jej vzťah k právny zástupcovi žalovaného nadobudol taký charakter, pre ktorý sa objektívne mohla javiť zaujatá. Napriek tomu uvedenú skutočnosť podľa ust. § 15 ods. 1 prvej vety O. s. p. predsedovi okresného súdu neoznámila.“. K tomu krajský súd zdôraznil, že podľa platnej právnej úpravy na záver o zaujatosti sudcu postačujú pochybnosti o jeho nezaujatosti.

Existenciu pochybností o nezaujatosti sudkyne podľa krajského súdu dokazovala aj „pochybnosť o spôsobe realizácie práva zástupcu účastníka nazerať do súdneho spisu (§ 44 ods. 1 O.s.p.) právny zástupcom žalovaného v prípade oboznámenia sa s listinnými dôkazmi predloženými právny zástupkyňou žalobcov dňa 18.8.2009. Z obsahu spisu ... je zrejmé, že právny zástupca žalovaného sa s obsahom týchto listinných dôkazov musel

oboznámiť nazretím do spisu v čase od 18.8.2009 do 10.9.2009, kedy po oboznámení sa s uvedenými listinnými dôkazmi vyhotovil písomné vyjadrenie vo veci. V spise sa však nenachádza žiaden úradný záznam o tomto nazretí do spisu, z čoho vyplýva, že k nazretiu do spisu nedošlo spôsobom predpísaným ust. § 9 vyhl. č. 543/2005 Z. z. ...“. K uvedenej otázke krajský súd uviedol, že z vyjadrenia sudkyne „*nevyplýva riešenie prípadného porušenia povinnosti uloženej asistentovi sudcu, či inému zamestnancovi súdneho oddelenia konať aj v prípade žiadosti účastníka (jeho zástupcu) o nazretie do spisu podľa pokynov sudcu“.*

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ zdôvodnil tvrdenie o porušení ním označených základných práv dvomi námietkami.

V prvom rade vytkol krajskému súdu jeho postup pri prerokúvaní námietky navrhovateľov, pretože o námietke bolo rozhodnuté „*bez toho, aby sme sa my sami o tejto námietke a o jej obsahu dozvedeli a mohli k nej, rovnako ako ku stanovisku sudkyne, vyjadriť. Konanie o námietke zaujatosti preto nemožno považovať za kontradiktórne. Z rovnakých dôvodov sme boli v porovnaní so žalobkyňou diskriminovaní. V rozpore s čl. 47 ods. 3 Ústavy sme totiž neboli v rovnoprávnom postavení so žalobkyňou. Kým žalobkyňa mala plný priestor pre vyjadrenie svojich stanovísk, zatiaľ my sme žiaden priestor nedostali.“.*

Druhá námietka sťažovateľa sa týka posúdenia skutočností, ktoré mali preukázať pochybnosti o nezaujatosti sudkyne konajúcej v predmetnej veci krajským súdom. Podľa názoru sťažovateľa „*právny názor, podľa ktorého skutočnosť, že sudcu v nejakej jeho osobnej veci zastupuje advokát, ktorého si sudca za tým účelom zvolil, má byť považovaná za okolnosť vzbudzujúcu z objektívneho hľadiska pochybnosti o nezaujatosti sudcu, je neakceptovateľný. ... Uvedený názor teda vychádza z predpokladu, že udelenie plnej moci zo strany sudcu sa navonok javí ako akýsi privilegovaný vzťah.*

Sudca vo svojom každodennom živote (podobne ako hocikto iný) vstupuje do celého radu viac alebo menej častých právnych vzťahov. Napríklad nakupuje, dáva vykonávať opravy, využíva zdravotnícke, kozmetické, dopravné, čistiace ako aj mnohé iné ďalšie služby. Môže dôjsť aj k tomu, že využíva právne služby ..., a to aj napriek tomu, že sám je

osobou s právnickým vzdelaním. Prakticky všetky uvedené služby, ktoré využíva, sú platenými službami ...

Ak by mal byť právny názor krajského súdu považovaný za relevantný, potom by mal byť sudca považovaný z objektívnych príčin za zaujatého v každom jednom prípade, v ktorom by bol zákonným sudcom v súdnom spore, ktorého účastníkom by bol subjekt poskytujúci sudcovi nejakú platenú službu. Sudca by pritom často nemusel vedieť, že účastník konania a službu poskytujúci subjekt sú totožné osoby ...

Podľa nášho presvedčenia je zrejmé už na prvý pohľad, že modelované situácie nemôžu byť považované za zdroj obavy zo zaujatosti v objektívnom zmysle. Nejde totiž o situácie, keď by malo byť celkom zjavné, že vzťah sudcu ku právnenému zástupcovi účastníka konania dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom a profesijnou etikou ustanoveným povinnostiam nebude môcť rozhodovať nezávisle a nestranne.“

V závere sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„1. Krajský súd v Košiciach v konaní vedenom pod sp. zn. 4 NcC 25/2009 porušil základné práva S. s.r.o. na súdnu ochranu, na rovnosť účastníkov konania a na zákonného sudcu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 1 Ústavy.

2. Uznesenie Krajského súdu v Košiciach č. k. 4 NcC 25/2009-1564 zo 16.11.2009 sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

3. S. s.r.o. sa priznáva náhrada trov právneho zastúpenia advokátom.“

Sťažovateľ navrhol ústavnému súdu i odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Ústavný súd berúc do úvahy charakter námietok sťažovateľa a sťažovateľom označené základné práva, ktoré mali byť krajským súdom porušené, v prvom rade pripomína, že čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy).

Tvrdenia sťažovateľa o porušení jeho základného práva na rovnosť účastníkov súdneho konania a o porušení jeho základného práva na zákonného sudcu sa v okolnostiach posudzovaného prípadu stretávajú a nachádzajú spoločného menovateľa v ústavou požadovanej kvalite súdnej ochrany, ktorú zastrešuje práve čl. 46 ods. 1 ústavy formulujúci základné právo na súdnu ochranu. Inými slovami, pre rozhodnutie ústavného súdu o predloženej sťažnosti postačovalo vysporiadať sa s namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu. Ak by totiž ústavný súd dospel k záveru o porušení tohto práva z dôvodov tvrdených sťažovateľom, potom by bola založená právomoc ústavného súdu konštatovať aj porušenie ostatných sťažovateľom označených základných práv.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (IV. ÚS 23/05).

Judikatúra ústavného súdu stabilne pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Podľa právneho názoru ústavného súdu preto nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom v danej veci nahradzoval ústavný súd svojim vstupovaním a ingerenciou do tohto dosiaľ meritórne neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľov až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (IV. ÚS 322/09).

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je

také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstránitel'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktoré nemožno napraviť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v zákone č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06).

Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry ústavný súd ďalej poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. júna 2002), vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Ústavný súd k okolnostiam sťažovateľovho prípadu uvádza, že predmet konania o uplatnenej námietke zaujatosti konajúceho sudcu nemožno stotožňovať s predmetom konania, v ktorom dotknutý sudca koná a rozhoduje. Konanie o uplatnenej námietke zaujatosti končí rozhodnutím, ktorým konkrétny sudca je, alebo nie je vylúčený z prerokúvania a rozhodovania určitej veci. Toto rozhodnutie však nie je rozhodnutím o otázke tvoriacej predmet sporového konania, v ktorom namietaný sudca konal. Konanie o uplatnenej námietke zaujatosti sudcu preto predstavuje čiastkový procesný postup všeobecného súdu smerujúci k rozhodnutiu slúžiacemu na zabezpečenie rozhodovania sporovej veci nestranným súdom. Kvalita rozhodovania súdu o námietke zaujatosti sudcu tak nachádza svoj odraz i v kvalite meritórneho rozhodnutia v konaní, v ktorom bola námietka zaujatosti sudcu vznesená.

V spojitosti s tým ústavný súd zastáva názor, že namietaný postup a uznesenie krajského súdu by mohli zakladať porušenie označených práv sťažovateľa len v prípade, ak by boli spojené s konkrétnym relevantným nepriaznivým dôsledkom pre sťažovateľa,

ktorý bol týmto postupom a uznesením spôsobený, pričom by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe, prípadne v opravných konaniach.

Preto, ak je sťažovateľ toho názoru, že v jeho veci konajúca sudkyňa nemala byť vylúčená z prerokovania a rozhodovania tejto veci a že neboli rešpektované jeho procesné práva pri rozhodovaní o uplatnenej námietke zaujatosti sudkyne okresného súdu, bude mať možnosť svoje výhrady uplatniť pri využití prostriedkov právnej ochrany, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva voči meritórnemu rozhodnutiu. Ide jednak o právo na riadne opravné prostriedky, ale aj právo využiť mimoriadne opravné prostriedky proti právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

Ústavný súd uvádza, že podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základného práva alebo slobody môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 103/02, IV. ÚS 115/07).

Pri predbežnom prerokovaní predloženej sťažnosti ústavný súd zistil, že ochranu sťažovateľom označeným základným právam na podklade ich možného porušenia z dôvodov uvedených v sťažnosti je oprávnený poskytnúť všeobecný súd, a to v konaní o riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiu vo veci samej. Preto, ústavný súd rešpektujúc požiadavku subsidiarity plynúcu z čl. 127 ods. 1 ústavy i svoju doterajšiu rozhodovaciu prax, sťažnosť sťažovateľa odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd nezaoberal návrhom sťažovateľa na odklad vykonateľnosti napadnutého uznesenia krajského súdu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. januára 2010